

2018. április 12. 09:59 Mandiner
Békés Márton A lázadás évtizede – I. rész

http://mandiner.hu/cikk/20180412_bekes_marton_a_lazadas_evtizede_i_resz

Európában a választások 2015 óta egyre inkább az elitről és a bevándorlásról szólnak. Egy nemzetek fölötti és multikulturális civilizáció vívja harcát a nemzeti és helyi kultúrák ellen. Utóbbi áll győzelemre.

Világ globalistái, meneküljtek!

2018. április 8-án az Orbán Viktor vezette kormánypártok immár harmadik kétharmados győzelmüket szerezték meg. Az urnához járuló választópolgárok fele – 70 százalékos rekordrészvétel mellett – a Fidesz–KDNP-re szavazott. Az újabb nagyarányú, széles legitimitációt biztosító felhatalmazás egy tíz éve tartó folyamat eredménye, amelynek révén a nemzeti és demokratikus erők sikerrel védekeznek a nemzetek fölötti és antidemokratikus struktúrákkal szemben. Magyarországon most már tagadhatatlanul előbbiek állnak győzelemre.

Megfordult a szél: a 2008-as gazdasági válság óta a neoliberais konszenzuson előbb repedések jelentek meg, majd közgazdasági és kulturális hegemóniája is fölbomlott. Ennek legfőbb oka, hogy egy évtizede két, ezzel szembeni ellenfolyamat erősíti egymást: 1) a nemzetek fölötti struktúrák befolyása helyett a demokratikus döntéshozatal területhez és többséghez kötődése, valamint 2) a liberális elitek elleni, értékek mentén folyó lázadás. Mindkettő a liberalizmus paradigmájának alkonyát kísérő jelenség, amelyek természetesen kapcsolódnak össze – ezt hívják ma, jobb híján, „populizmusnak”. A demokrácia természete változóban van, a létében és identitásában magát fenyegetve érző többség „visszacsinálja az 1989 utáni liberális rendet” (Ivan Krastev: Majoritarian Futures).

A sokáig egyeduralkodó neoliberais gyakorlat számára nem sok jót ígér, hogy a népszuverenitás és a kulturális konzervativizmus egyszerre, sőt egymást áthatva erősödik meg.

Formához illő tartalom: előbbi politikai kerete a nemzetállam, utóbbi otthona a nemzeti identitás. A folyamat nyertesei a szuverén nemzetek, vesztesei pedig azok az erők, amelyek a globalizáció multikulturális–transznacionális folyamatait nemzetekfölötti intézményrendszerek antidemokratikus döntéshozatalával működtetik. A területiális demokrácia, amely többségi elven működik és a nemzeti szuverenitás, amelyet határok vesznek körül s az állam védelmez, közösen kel fel a neoliberais hegemónia ellen, amely a nép/szuverenitás mindkét komponensének erejét csökkenteni akarja. A nép visszatért a demokrácia, a nemzet pedig az állam

életébe, mégpedig a globális üzleti elit kultúrkörét jelentő „davosi civilizáció” (Samuel P. Huntington) és a brüsszeli, strasbourggi technokratikus–bürokratikus tervezőközpontok kárára. A „világvárosokat bekerítik a falvak” (Lin Piao) mintájára Európa kültelke ostromolja a helyi Cityket.

A hidegháború legvégén kezdődött az a húsz évig tartó időszak (amellyel Magyarországon a posztkommunista korszak, nem véletlenül, párhuzamosan futott és nagyjából megegyező ideig is tartott), amikor a korlátlan piacosítás (privatizáció, dereguláció, a multinacionális nagyvállalatok és a nemzetközi pénzpiacok érdekeinek előtérbe kerülése, a vámok lebontása) és az ezt képviselő szervezetek uralma érvényesült.

A globális kapitalizmus és a liberális demokrácia közös utópiája megvalósulni látszott – amint Fukuyama írta híres tézisében (*A történelem vége és az utolsó ember*, 1992). Előbbi az állam leépítését, a jóléti intézmények lebontását, a nemzeti tulajdon kiárúsítását és a jövedelmek munkától tőkéhez csoportosítását eredményezte, utóbbi pedig a hagyományos, vagyis képviselőn alapuló parlamentáris demokrácia megnyirbálását, különböző nem választott és nemzetek fölötti szervezetek javára. Az eredmény ismert: a rozsdáövezetek méretével arányosan nőtt a planetáris pénzügyi centrumok, nemzetközi bíróságok és hitelintézetek, föderális testületek hatalma. Mindez nemcsak a nemzeti önrendelkezést és a nemzetállami szuverenitást csorbította, gazdasági és politikai értelemben egyaránt, hanem az egyes nemzetek társadalmi és kulturális egységét is megbontotta. Röviden: a multinacionális érdek kéz a kézben járt a multikulturális elvárásokkal, a szuperkapitalizmus pedig a globális szuperstruktúrák hatáskörének növekedésével. Az anarchista–antifasiszta jelszót (*No borders, no nations*) ironikus módon a vilákapitalizmus valósította meg.

A népszuverenitás és a nemzeti szuverenitás összekapcsolódása azonban új helyzetet teremtett. Kialakult egy új törésvonal, amely a 19–20. századit először keresztbemetszette, majd teljesen fölül is írta: a régi, baloldal–jobboldal megosztottságnál (amelynek a szocialista–konzervatív, szocdem–néppárti ellentétpár volt az egyik változata) egyre fontosabbá válik a globális–nemzetekfölötti és a lokális–nemzeti erők közötti feszültség.

Ez a 21. század elejei törésvonal sokkal elemibb, mint a korábbi századokban megszokottak, hiszen nem a közösség berendezésének elvei (például: szabadság vagy egyenlőség, királyság vagy köztársaság) vagy az egy nemzethez, de különböző osztályokhoz tartozók érdekei állnak a középpontjában, hanem az, hogy a döntéseket azok hozzák meg, akiket következményeik érintenek. Ezzel a korábbi horizontális megosztottság, amely egy nemzeten belül alakult ki, átadta helyét a vertikális ellentétnek, amely a fentiek és a lentiek – illetve a kintiek és a bentiek – között áll

fenn. Ennek révén egyfajta belpolitikai keresztfront jött létre, amely a népszuverenitás, a nemzetállam és a nemzeti kultúra védelmében az ellentétes ideológiák híveit is képes egyesíteni (Benedikt Kaiser: Querfront. 2017).

Az új küzdelem meghatározó arcvonalán a globális világrend kozmopolita elitje és a nemzetállami keretek között élő népek kerülnek szembe egymással, de immár nem csak gazdasági, hanem kulturális értelemben is!

Az egyszerű elitellenesség, amely a lentieknek a fentiekkel szembeni lázadását táplálja, ugyanis kiegészül a felül lévők nemzeti kultúrákkal szembeni közömbösségével, sőt iránta tanúsított idegenségével, akár ellenségességével, amelyet fokoz a multikulturális program végrehajtásának részükről való erőltetése, alkalmasint a „kintről” behozott/beengedett tömegek integrálásának követelésével.

A kozmopolita globális újbурzsoázia életszínvonala és értékrendje merőben eltér az „egyszerű szavazópolgárok” fogyasztói kosarától és értékpreferenciáitól. Egyre többen érzik úgy, hogy azok, akik sorsukról döntenek, önző érdekeiket követik és nem is „közülünk valóak”. A nemzetek fölötti humanitárius ethosz, az emberjogi fundamentalizmus és a sokadik generációs individuális jogok érvényesülése nemzetek fölötti és nemzetek alatti szinten egyaránt érvényesül:

a nemzeti öntudatot szerte Európában harapófogóba fogja a világpolgárság és az etnikai, vallási, szexuális kisebbségi identitások internacionalizmusa.

Míg a 19–20. században valóban úgy volt, hogy „az imperializmus a kapitalizmus legfelsőbb foka” (Lenin), a 21. század elején a multikulturalizmus vált azzá. Hiszen a határok átjárhatósága nem csak a népességkeveredésnek, hanem a profitmaximalizálásnak is kedvez – amit nem más, mint Rudi Dutschke egykori barátja állapít meg (Bernd Rabehl: Raumrevolution. Das Kapital und die Flüchtlingskrise. 2018). Éppen ezért az univerzalizmus mai kritikája nem Nyugat-, hanem bevándorlásellenességként jelentkezik, a globalizációkritika leghatékonyabb kortárs formája pedig a nemzeti partikularizmus.

A nemzetekfölötti struktúrák érdekeit szolgáló üzleti, politikai és demográfiai–kulturális folyamatok fő célpontja az európai kontinens, amelynek uniós szintű döntéshozatali mechanizmusai ennek szolgálatában állnak. **Az Európai Unió vezető pozícióban lévő elitje pártoktól függetlenül ugyanahhoz a közegehez tartozik: nyelve, lakóhelye, fizetési igényei, gasztronómiai ízlése, nyaralási szokásai és öltözködése egyaránt kifejezi, hogy egyazon globális kaszt tagja.**

Az európai föderalizmus hívei kultúrharcot hirdettek a néphez és nemzetéhez, tájhoz és hazához, anyanyelvhez és családjához kötődő szavazók értékrendje ellen. A multikulturális brüsszeli kulturális forgatókönyv írói (Ulrich Beck, Anthony Giddens, Jürgen Habermas) és követőik racionális–technokratikus (szakértői, „civil”, bírósági) legitimitációt keresnek és a régi kötelek helyett újakat ajánlanak (multikulti és Willkommenskultur, szekuláris–kozmozopolita öntudat, cserélgethető mikroidentitások). Habermas egyenesen nemzetek utáni identitásról, a transznacionális alkotmányozás szükségességéről és az uniós föderáció elmélyítéséről ír (A poszt-nemzeti állapot. 1998, Esszé Európa alkotmányáról. 2012). Az „értékek rejtegetése” és a „nyugati elitkultúra populizmusellenes fordulata” szorosan összetartozik, és végső soron a nép értékeinek kicserélését, vagy magának a népnek a lecserélését célozza (*Frank Füredi: A célkeresztben: Magyarország. 2017*). De ennek következményei sem maradnak el: a multikulturalizmus felülről érkező elvárása alulról jövő elitellenes nacionalizmust vált ki.

A konfliktus tehát távolról sem csak gazdasági és hozzá kapcsolódó társadalmi kérdésekben, vagy a döntéshozatal szintjei közötti konfliktusokban nyilvánul meg, hanem heves kulturális küzdelemben is. De ha jobban megnézzük, mindennek a gyökere a kultúrharc, pontosabban az identitásküzdelem.

A mai populizmus ugyanis a demokrácia elitista felfogásával szemben nemcsak annak nemzeti keretek között gyakorolt, többségi változatát követeli (vissza), hanem az elit által képviselt értékek helyett a hagyományos erényeket, szokásokat és köteleket preferálja. **Ez az uniós tagországokban például azt jelenti, hogy a multikulturalizmust és a multinacionális vállalatok profitmaximalizálását egyaránt támogató brüsszeli döntéshozók szembekerülnek a megélhetésüket és identitásukat nemzetállami keretek között biztosítva látó, bérből és fizetésből élőkkel.**

Másként fogalmazva: a távoli pénzügyi és tervezőközpontok adóelkerülő és a globális nagyvállalatok felügyelőbizottságaiban betöltött tisztségük után kapott járadékaiból élő liberális elit gazdasági–társadalmi érdekei és kulturális értékei pontról pontra tagadják a választópolgárokét. Ha a demokrácia a népszuverenitás kinyilvánításának többségi modellje szerint alakul át, akkor a kozmozopolita elit elveszti azt a globális osztályharcot, amit önmaga indított.

A Chatham House 2017 nyári felmérése szerint az Európai Unió két, minden másnál markánsabb törésvonala az elit és a lakosság attitűdjei, valamint a liberális és konzervatív értékek között van – ráadásul e két konfliktus egyre inkább ugyanaz.

A gazdasági és kulturális szakadék teljesen nyilvánvaló: a közvéleménykutatás

szerint az EU előnyeit a lakosság 34, az elitnek viszont 71 százaléka érzi; míg előbbieknek csak hat, az utóbbiaknak 59 százaléka látja előnyösnek a bevándorlást; a lakosság több mint fele, az elitnek viszont csak alig harmada állítaná le teljesen a muszlim országokból érkező migrációt. Az elit 65 százaléka szerint legalább ennyi, vagy még több központosításra van szükség az Unióban, míg a lakosság 31 százaléka szerint határozottan kevesebbre. (A felmérést a Századvég 2018 márciusában publikált Projekt 28 kutatása pontról-pontra alátámasztja.)

A lakosság és az elit közötti rejtett kultúrharc napnál világosabb: föderáció-, bevándorlás- és melegházasságpárti elit áll szemben az inkább europesszimista és kultúrkonzervatív állampolgárokkal.

A törésvonalat jól megvilágítja, ha tekintetbe vesszük, hogy a brüsszeli elit mindenhol otthonosan mozog, hiszen nincs hazája, míg a lakosság a munkaerő- és lakáspiacon, valamint a jóléti ellátások tekintetében az elit által védelt migránsokkal kényszerül versenyezni. Előbbiek a trópikusokon nyaralnak, a választóknak pedig idehozzák a Maghrebet. Ami a fentiek számára a kozmopolitizmus, azt a lentieknek multikulturalizmus néven forgalmazzák.

Éppen a fenti konfliktusok meghatározó volta miatt jelenthető ki, hogy a populizmus kevésbé jobb- vagy baloldali politizálást jelent s nem is konzervatív, nacionalista vagy szocialista irányzat, hanem inkább egyfajta stílus. Az euroszeptikus (Szabadságpárt, UKIP), regionalista (Lega Nord, Vlaams Blok) és nacionalista populizmus (Dán Néppárt, Nemzeti Front) éppen úgy jelen van, mint a centrista (ANO, Öt Csillag Mozgalom) vagy a jobboldali-konzervatív változat (AfD, FPÖ, PiS), de számos dél-európai baloldali populista mozgalmat is ismerünk (Elégedetlen Franciaország, Indignados, Podemos), akár kormányon (Syriza), szeparatista törekvésekkel is (Junts pel Sí).

Nem véletlen, hogy a legszellemdúsabb establishment-ellenes jobboldali és baloldali gondolkodók egyszerre nevezik korunkat „populista pillanatnak” – a francia újjobboldali Alain de Benoist (Le moment populiste: Droite-gauche c’est fini! 2017) szerint a nemzeti érdekérvényesítés támad most fel a globális elitek ellenében, a belga neomarxista Chantal Mouffe (For a Left Populism. 2018) pedig arról ír, hogy a populizmussal nem a demokrácia vége, hanem annak kezdete következik.

2016, pontosabban Trump megválasztása és a Brexitről rendezett népszavazás kimenetele óta rohamosan bővül a jelenség irodalma, amelyre egyaránt igaz, hogy a választópolgárok az elit által kisajátított politizálást veszik vissza (David van

Reybrouck: A populizmus védelmében. 2008); hogy a populizmus közösséget hoz létre (Ernesto Laclau: A populista ész. 2005); hogy a liberális demokrácia diszfunkcionalitása nyitotta meg az utat előtte (Gyurác Ferenc: Populizmus. 2017) és napjainkban tradicionalista forradalomként is jelentkezik (Antal Attila: A populista demokrácia természete. 2017). A populizmus tértől és időtől függően változik, ezért populizmusok vannak, amelyek itt radikális demokrata, ott nacionalista mezben jelentkezők, esetleg mindkettőt magukra öltik. Népszerűségüket – és az elitek elutasítottságát – mi sem jelzi jobban, mint hogy Európa huszonkét országában a jobboldali populista pártok támogatottsága magasabb, mint az elmúlt harminc évben bármikor.

A kozmopolita–liberális eurokrata elit számára félelmetes politikai szituáció alakult ki, hiszen az ellenük zajló helyi lázadások tűzfészkei egyesülni látszanak. Nem csak a globális pénzügyi szervezetek és a brüsszeli mechanizmusok csődje ez, hanem kultúrájuké is. Európában a választások 2015 óta egyre inkább az elitekről és a bevándorlás kérdéséről szólnak, amely dilemma lényegében ugyanaz.

Az egyik oldalon a globális elit helyi képviselői, önkéntes vagy akaratlan szövetségesei és az általuk támogatott migráció áll, a másikon pedig az adott nemzethez tartozó szavazópolgárok.

Európa felső tízezerje hívta be a Föld alsó százmillióját, akik között a nomád életmód és az európai kultúra elutasítása teremt hasonlóságot – nem csoda, ha egyre többen ismerik fel a brüsszeliták és a migránsok nagykoalícióját. Ez a stratégiai paktum az oka, hogy többnyire minden elitellenes párt migrációellenes és legalább euroszeptikus is, illetve minden antipopulista erő föderációpárti és bevándorlásbarát. Összefoglalva: egy nemzetekfölötti és multikulturális civilizáció vívja harcát a nemzeti és helyi kultúrák ellen. A globális és a helyi, az univerzális és a nemzeti a legkülönbözőbb változatokban csap össze egymással, a küzdelem hol a gazdasági fenyegetettség körül, hol a bevándorlás következményei körül csúcsosodik ki, hol egyszerre mindkettő jellemzi.

Az antidemokratikus liberalizmus korszaka után a nem-liberális demokráciáé következik. Egy politikai rendszer minél kevésbé liberális, annál demokratikusabb.

A V4 lesz Brüsszel Vietnámja.

A lázadás évtizede – II. rész

http://mandiner.hu/cikk/20180419_bekes_marton_a_lazadas_evtizede_ii_resz

Az elmúlt három év európai választási eredményei itt-ott a populisták áttörését mutatják, ahol pedig erősebbnek bizonyultak náluk a globális struktúrák és helyi szövetségeseik, ott is meglepetést tudtak okozni. Brüsszel – és mindaz, amit szimbolizál – egyre inkább olyan ostromlott várhoz hasonlít, amelyet kívülről a nép, belülről pedig saját válságai (nehézkés bürokrácia, döntésképtelenség, legitimitációhiány, migráció) fenyegetnek.

A globális–transznacionális struktúrák normatív imperializmusa és gazdasági–kulturális kolonizációja ugyanis a pillérjéül szolgáló államokban és a gyarmatosítandó országokban egyaránt ellenállást váltott ki. A megszálló hatalmak a modern történelemben többnyire otthon vesztették el hódító háborúikat. Mint például az Egyesült Államok a vietnamit, ahol még mielőtt vereséget szenvedhetett volna a helyi partizánok kimerítő gerilla-hadviselésétől, az otthoni nappalik televízióképernyőin előtt már elveszítette a háborút.

A 2015 októberi választásokon a lengyel szejmbe nem jutott be baloldali párt, az alsó- és a felsőházban is kényelmes többséget szerzett a nemzeti konzervatív Jog és Igazságosság (Pis), míg a korábban kormányzó jobbliberális Polgári Platform (PO) leszerepelt. Jarosław Kaczyński pártja az első 1989 óta, amely egyedül alakíthat kormányt Varsóban.

A tavalyi esztendő minden túlzás nélkül „a lázadás éve” volt.

A 2017 márciusában rendezett holland választás a konzervatív–liberális kormányzást helyben hagyta, nagy nyertese mégis a Geert Wilders-féle Szabadságpárt, vesztese pedig a negyedére zsugorodó Munkáspárt volt. Az év áprilisában tartott francia elnökválasztás első fordulójában a neoliberalis centrumot képviselő Emanuel Macronra a voksok 24 százaléka érkezett, mellette szinte fej-fej mellett végzett a nemzeti populista Marine Le Pen (21%) és a baloldali populista Jean-Luc Mélançon (19%).

A status quót a legnagyobb megrázkódtatás a 2017 szeptemberi németországi választásokon érte: míg a centumpártokra adott szavazatok száma a négy évvel korábbihoz képest nyolc százalékkal csökkent, az AfD-é viszont ugyanennyivel nőtt (12,6-ra), s miután minden nyolcadik német rájuk adta voksát, ezzel a legnagyobb ellenzéki frakcióvá vált a Bundestagban. Kelet-Németországban jóval az országos átlag fölött végzett a párt: Szászországban a voksok több mint harmadát, más egykori endékás tartományokban negyedét–ötödét kapták (akárcsak Bajország keleti részén). Az alsóházi többségek aránya felcserélődött: míg 2013-ban a bevándorlás párti baloldal és az azzal szemben kritikus jobboldal mandátumaránya 60:40 volt, négy évvel később éppen a fordítottja. Mire a hosszas és kiábrándító tárgyalások után az alaposan megtépázott korábbi nagykoalíció újra felállt, az AfD már népszerűbb volt,

mint a választás nagy vesztese, az SPD.

És a folyamat ment tovább: 2017 októberében mind Ausztriában, mind Csehországban populisták alakíthattak kormányt: nyugati szomszédunk élén ÖVP–FPÖ-koalíció áll, amely ellen már nem volt ereje bojkottot hirdetni azoknak a struktúráknak, amelyek 2000-ben ezt tették; a cseh törvényhozásba pedig csak minimum bevándorlás-kritikus pártok kerültek be, s az államfői székben megerősített EU-szkeptikus és bevándorlásellenes Miloš Zeman másodjára is Andrej Babiš-t kérte fel kormányalakításra. A négy évvel korábbiakhoz képest jelentősen átalakult a politikai térkép: a cseh szociáldemokrata párt szavazói kétharmadát elvesztette, a Babiš-féle ANO-ra viszont a szavazók közel 30, az EU- és bevándorlásellenes Okamura pártjára (Szabadság és Közvetlen Demokrácia) több mint tíz százalékuk szavazott.

Ezt követte 2018 márciusában az olasz választás, ahol a kormányzó baloldal vereséget szenvedett, a régi jobboldal (Forza Italia) némileg meggyengült, jelentősen megerősödtek viszont a jobboldali (Lega Nord – 18%) és centrista populista (Öt Csillag Mozgalom – 32%) pártok. Április 8-án az urnákhoz járuló magyar választók fele Orbán Viktor pártszövetségének újabb kétharmados felhatalmazást adott. Ezzel a nemzeti és bevándorlásellenes Fidesz–KDNP politikai hegemoniát szerzett.

*

A képlet a következő: a területhez kapcsolódó, nem univerzális, hanem nemzeti keretek között gyakorolt demokrácia s ennek többségi változata és a nemzetállami szuverenitás védelme kettős gátat jelent a globális–nemzetekfölötti struktúráknak. Egyrészt, mert a népszuverenitás kinyilvánítására bízza a politikai döntéseket, másrészt mert ezeket az egy nemzethez tartozók érdekében és javára hozza. Nem az érvényesül tehát, amit a felhatalmazás nélküli föderális szervezetek, pénzügyi centrumok, nyomásgyakorló csoportok, nemválasztott, legfeljebb kooptált döntéshozók vagy a fősodratú média, azaz a demokrácia eszközeivel elszámolhatatlan struktúrák akarnak, hanem az, amit a nép. A demokrácia reterritorializálása természetesen együtt jár a nemzeti keretek és a nemzeti identitás megerősítésével.

Amint az is kézenfekvő, hogy a globális internacionalizmus sem lehet más, mint antidemokratikus, multikulturális és a multinacionális pénzügyi–nagyvállalati érdekeket szolgáló rendszer.

A mostani válság a liberalizmus krízise, nem a demokráciáé.

Csupán annyi történik, hogy a demokrácia megszabadul a liberalizmustól, vagyis a plebejus népszuverenitás nem tűri tovább polgári nagybátyja gyámkodását. A polgári forradalmakkal hatalomra kerülő liberalizmus nem volt népbarát, elitjei a politikai stabilitás érdekében számos módon korlátozták a népi akaratnyilvánítást (vagyon- és

életkori cenzus, a nők szavazati jogának tilalma, nemválasztott testületek, mint „félék és ellensúlyok” beiktatása). A választóképes polgárok közé való bekerülés ekkori egyetlen lehetőségét François Guizot 1843-as beszédének (némileg félreidézett) kitételével szokták jellemezni: „Gazdagodjatok meg!”

De a 19. századi, többnyire öhozzá hasonlóan alkotmányos monarchista, liberális burzsoázia legjobbjai nem azért elleneztek a népakarat kinyilvánítását, mert eleve nem bíztak a népben, hanem mert egy hosszabb nevelési–tanulási folyamatnak tekintették az állampolgári felelősség elsajátítását. A globális neoliberalizmus képviselői az antidemokratikus hatalomgyakorlásban hisznek, az olyan régimódi nemzeti óliberálisok, mint Alexis de Tocqueville, báró Eötvös József vagy gróf Tisza István viszont az idővel majd felelősen gyakorolható népszuverenitás lehetőségében bíztak – ami nagy különbség. Mindent összevetve: a történelmi liberalizmusnak legalább annyira megvoltak az emancipatórikus törekvései, mint annak korlátai.

A liberalizmus és a demokrácia csak a 19. század végétől kapcsolódott össze egymással, az előbbi szabad(ság)elvű értékrendszert, utóbbi a parlamentáris képviselői rendszert jelentette. A tömegdemokrácia száz évvel ezelőtt, 1918-ban született meg: az I. világháború okozta társadalmi megrázkódtatások, a munkásmozgalom küzdelmei, a nők szavazati jogának elismerése, a tömegtársadalmak kialakulása és végezetül az ipari–jóléti állam megszületése okozta, hogy a liberalizmus eredeti, demokráciát megszorító értelme elpárologt és a két külön politikai törekvés eggyé vált a parlamentáris demokrácia talaján.

*

A 20. század végén azonban az elitek kivették a kezdeményezést és a döntés jogát a demokrácia letéteményese, vagyis a nép kezéből.

Rövidesen kiderült: a liberális demokrácia inkább liberális, mintsem demokrácia. A demokrácia ható- és hatáskörének csökkentésére több eszköz is kínálkozott: globális intézmények és föderális testületek, nemzetközi politikai és pénzügyi szervezetek, bíróságok és nemkormányzati szervezetek (NGO), amelyeket soha senki nem választott meg, következésképpen ellenőrizni sem lehet őket. A bürokrácia és a bírókrácia nem rendelkezik választói felhatalmazással, ennél fogva nem is tartozik neki felelősséggel.

A mai populizmusok újdonsága az, hogy a ma ismert liberalizmust elválasztja a demokráciától s utóbbi alatt a többségi akarat végrehajtását érti.

A többségi demokrácia kívánalma Rousseauig megy vissza, aki a közakarat (volonté générale) elfogadását a döntéshozatal során kisebbségbe szorulókra nézve is kötelezőnek nevezte (Társadalmi szerződés. 1762). A demokrácia és a liberalizmus a politikai gondolkodástörténetben soha nem járt kéz a kézben: a liberális filozófusok többnyire antidemokraták voltak, a népuralom hívei pedig másként fogták fel a szabadságot, mint emezek.

Demokrácia persze a liberalizmus előtt is volt és utána is lesz. Carl Schmitt szerint (Geistesgeschichtliche Lage des heutigen Parlamentarismus [2. kiad.] 1926) „a liberalizmust és a demokráciát el kell egymástól választani”, hiszen utóbbihoz hozzátartozik a homogenitás, előbbihez viszont az ezt tagadó egyetemes egyenlőség elve. Így pedig, ha egy ideig össze is kapcsolódnak, a liberális demokráciának hatalomra kerülése után előbb-utóbb választania kell komponensei közül. A pluralizmus és a homogenitás ugyanis nem fér össze – „Es gibt eine Volksdemokratie und keine Menschheitsdemokratie.” Az amerikai „konzervatív populizmus” erősen liberalizmus-kritikus, plebejus teoretikusa, Willmoore Kendall szerint „a többségi elv implicit módon következik a közösségi elv gyakorlatából” (John Locke and the Doctrine of Majority Rule. 1941). – Megállapításaik summája: a demokrácia csak nem-liberális és többségi lehet, máskülönben nem demokrácia.

Az új populizmus nem mást jelent, mint nemzetit és demokratát.

Ellenőrizhető és stabil nemzeti keretek között igényli a közakaratot végrehajtó hatalom érvényesülését, s emiatt a határokon kívüli, különösen azokon fölüli, demokratikus úton nem ellenőrizhető és a nemzeti szuverenitást sértő döntéshozatalt éppen úgy elutasítja, mint azoknak a szintén felelősségre-vonhatatlan – és sok esetben éppen előbbiekkal összekapcsolódó, akár azoktól (anyagilag is) függő – határokon belüli szerveződéseknek a nyomásgyakorlását, amelyek rendre a többség által meghozott döntés ellenében dolgoznak.

*

Miről van szó pontosan? A döntéshozatal minden szintjén jelen vannak olyan testületek, amelyek tagsága nem választott, a demokrácia bevett eszközeivel lehetetlen ellenőrizni, be- és elszámoltatni őket. A nemzetközi bíraskodás megfellebbezhetetlen jurisztokráciája éppen úgy ide tartozik, mint a globális politikai, pénzügyi és hitelszervezetek nemzetállami kontrollt nélkülöző működése, vagy azok a föderális intézmények, amelyek politikai technológusai nem választásnak köszönhetik tisztségüket. Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke 2015-ben egyenesen ki is jelentette: „az európai szerződéseket illetően nincsen demokratikus választás”.

Az ENSZ, az IMF, az Európai Központi Bank és az Európai Unió Bírósága vagy az Emberi Jogok Európai Bírósága mellett egy sor olyan szervezet is átláthatatlanul és demokratikus felhatalmazás nélkül működik, amelyek finanszírozása és végső céljai legalább annyira homályosak, mint amennyire jólszervezettek és tőkeerősek. A multinacionális konszernek által kitartott média, a globális alapítványok finanszírozta hivatásos tüntetésszervezők, aktivisták, „civilék” és „oknyomozók” serege, a nemzetközi spekuláns nagytőke által fenntartott NGO-hálózatok érdekérvényesítő képessége és zsarolópotenciálja a politika mögött érvényesül. Haraszi Miklós egykori SZDSZ-es politikus az Open Society Foundation által támogatott Magyar

Helsinki Bizottság rendezvényén azt mondta, hogy „remény csak a civil társadalom és a szabad média miatt van”. Aryeh Neier, a Soros-féle anyaszervezet korábbi vezetője, a Human Right Watch alapítója pedig úgy nyilatkozott, hogy „szervezete nem tárgya a demokratikus elszámoltathatóságnak”.

Igazi demokráciadeficitet a magukat civilnek nevező jogvédő irodák, ügynökszervezetek, lobbicsoportok és a „médiaelit” fórumai jelentenek. A „nyílt társadalom” pressure groupjaiként tevékenykedő, külföldi juttatásokat kapó magyarországi „civil” szervezetek (a már említett Helsinki, a Társaság a Szabadságjogokért, a Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, a Migration Aid és a Migszol, vagy a Transparency International és az Amnesty hazai képviselője), a külföldről vagy hazai oligarchák jóvoltából finanszírozott ellenzéki sajtóval együtt a belpolitikai témák meghatározásában aktívabbak és meghatározóbbak, mint a pártok. Slágertémáik Varsótól Pozsonyon át Budapestig ugyanazok: átláthatóság, bírói függetlenség, állami jogsértés, korrupció, sajtószabadság. Ez a hálózat a választókkal rendelkező ellenzéki pártokat is háttérbe szorítva dolgozza ki a politikai napirend metanarratíváját.

Így már nem a pártok teremtik azokat a témákat, amelyekről a sajtó tudósít, hanem a média, amelynek (ál)híreit a pártok csak elismélik, majd képviselik. Mindez nem más, mint puha intervenció, belpolitikai proxy-hadművelet, rejtett információs háború. Ezért az igazi ellenzék gyakran nem is annyira a belpolitikában jól látható politikai homlokzat, hanem a mögötte meghúzódó érdekkör monstruma, amelyeknek előbbieik csupán önkéntes vagy akaratlan szövetségesei. Egy szó, mint száz: a nemzetközi és nemzetekfölötti struktúrák a többségi akarat érvényesülése és a nemzetállami szuverenitás elleni puccson dolgoznak. Ez a globalizáció csendes államcsínye.

A globalizáció reményei a '90-es években voltak a legvérmesebbek, ám mára kiderült, hogy a jó mellett a rossz is egyetemesül. A nemzeti szuverenitást és a hozzá kapcsolódó állampolgárságot felbontó globális folyamatokról Habermas például azt írta 1992-ben, hogy ez „ma válik politikai realitássá egy világpolgári kommunikációs összefüggésben”, ugyanis „felbomlófélben van a szuverenitásukból már veszített, harcot folytató államok között még fennálló természeti állapot. Az állampolgárság és világpolgárság olyan folytonosságot alkotnak, amelynek a körvonalai már kirajzolódnak.”

Ernest Gellner neves liberális filozófus utolsó könyvében a Central European University-nek és finanszírozójának, Soros Györgynek mondott köszönetet. A közép- és kelet-európai rendszerváltoztatások lefolyását elemezve saját kérdésére – demokrácia vagy civil társadalom? – azt válaszolta, hogy a demokráciának nemcsak előfeltétele a civil társadalom, hanem végső soron ez utóbbi „alkalmasabb jelszó, mint a demokrácia” (A szabadság feltételei. A civil társadalom és vetélytársai. 1994).

A demokrácia zavartalan működéséhez kétségtelenül szükséges a – Széchenytől Németh Lászlón át Csengey Dénesig oly’ sokak által szorgalmazott – „kiművelt emberfő”, polgári erény és civil kurázsizs, itt azonban arról van szó, hogy az egy nemzethez tartozók által gyakorolt demokratikus döntéshozatalt alárendelik a néphez és területhez nem kötődő, plurális civil világstruktúráknak, mely utóbbi kifejezetten nem-államit és nemzet nélkülit jelent. **A denacionalizált és multikulturális „globális civil társadalomban” (John Keane) az országhatárok és az állampolgárság már nem jelent semmit, a tőke ugyanúgy korlátlanul áramlik, mint a személyek, minden (nemzet)állami ellenőrzés nélkül. Korlátlan világg kapitalizmus – határtalan világtársadalom.**

Éppen ezért az elmúlt évtized populista előretörését – a globális média minden állításával ellentétben – nem azért támadják, mert kevésbé demokratikusabb kormányzást eredményez (például V4-szerte), hanem éppen azért, mert pont fordítva történik!

Nagyobb teret ad a népszuverenitás érvényesülésének és a többség által felhatalmazottak döntéshozatalának. Frank Füredi kijelentése szerint a demokráciára nézve az igazi veszélyt az antipopulisták jelentik, akik „az állampolgárság területtől való eloldásával és a nemzeti szuverenitás csökkentésével a demokrácia sírját ássák”. A népszuverenitás és a nemzeti szuverenitás – egymástól elválaszthatatlan – védelme azzal kezdődik, hogy a kontrollt visszavesszük az ellenőrizhetetlen és elszámoltathatatlan föderális, nemzetközi és globális struktúráktól.